

www.apoteksudvikling.dk

- et forum til formidling af faglige projekter på de danske apoteker

Projektbeskrivelse juli 2008

Af

Farmaceut Liselotte Petersen og Farmaceut Helene Agerholm

Baggrund for www.apoteksudvikling.dk

Baggrund for ideen opstod da farmaceut Helene Agerholm skrev på sit masterprojekt; "Udvikling af apoteket ved registrering af lægemiddelrelaterede problemer". Her arbejdedes med registrering af lægemiddelrelaterede problemer, opdaget ved ekspedition af kunder i skranken (1).

Da der skulle findes litteratur som baggrundsviden og til inspiration til arbejdet med projektet opstod et problem. Det var muligt at finde en del publicerede videnskabelige artikler primært fra udlandet, men det var ikke til at få indblik i, hvad der var lavet af lignende undersøgelser på de danske apoteker.

Det der kunne findes af undersøgelser omhandlende dette problem, fra apoteker i Danmark; var en artikel fra Farmaci (Sønderborg Løve Apotek) (2), en projektopgave fra Farmkønmforeningen (Kastrup Apotek) (3) og en rapport der blev udleveret af vejleder Ellen Westh Sørensen (Brønshøj Apotek) (4).

Derudover er der udgivet en evidensrapport om kortlægning af lægemiddelrelaterede problemer (5), her beskrives fire undersøgelser fra apoteker i Danmark. De tre handler om lægemiddelrelaterede problemer opdaget ved medicingennemgang; en formidlet som en videnskabelig artikel og to som projektrapporter. Den sidste er undersøgelsen fra Brønshøj Apotek.

Man kan undre sig over, at det ikke er til at finde flere undersøgelser udført på danske apoteker. Konklusionen kunne være at enten eksisterer de ikke, eller også findes der ikke noget sted, hvor man kan formidle undersøgelser og faglige projekter udført på apoteker.

Når man snakker med andre apoteksfarmaceuter får man indtryk af, at der arbejdes med faglige projekter og undersøgelser på apotekerne. Hvilket også kan bekræftes, når man ser på alle de danske projekter der præsenteres på FIP (6,7).

Oplevelsen er, at få apoteksfarmaceuter beskriver deres projekter i rapporter, med mindre deres projekt har tilknytning til: Det Farmaceutiske Fakultet, Pharmakon eller Apotekerforeningen. Dette bekræftes i en artikel fra 2007: "Pharmaceutical Care in Community Pharmacies: Practice and Research in Denmark", i et afsnit om forskning på apotekerne i Danmark, beskrives; Det Farmaceutiske Fakultet og Pharmakon, som værende de primære kilder til farmaceutisk forskning i Danmark (8).

Man kan finde beskrivelser af projekter og undersøgelser udført på danske apoteker i Farmaci. Problemet med disse artikler er, at de ofte er meget kortfattede, eksempler på dette er 2,9,10 og 11. De giver indblik i, hvilke aktiviteter der foregår på apotekerne, og det er muligt at få viden om, hvilke apoteker og hvem der har arbejdet med projekterne, men der står meget lidt om implementeringen, og hvilke værktøjer der er brugt. Så det er umiddelbart ikke muligt ud fra en artikel fra Farmaci, at udføre et lignende projekt.

Den type litteratur, der eftersøges, er såkaldt "grå litteratur". Grå litteratur indenfor sundhed kan offentliggøres på Dansk Sundhedsinstituts hjemmeside (www.dsi.dk).

Definition hentet fra www.dsi.dk (12):

"Grå litteratur defineres forskelligt alt efter fagområde, men skal det defineres kort indenfor vores emneområde, er det betegnelsen for litteratur, der udgives uden for den kommercielle forlags- og

boghandlerverdenen. Altså litteratur udgivet af eksempelvis staten, amterne eller kommunerne og deres respektive ressortområder f.eks. en sygehusafdeling eller et sundhedscenter”.

DSI har et bibliotek med grå litteratur. Foretager man en søgning på ”apotek” kommer der 21 hits (søgning udført 1.juli 2007), men ingen af dem er fra primærapoteker. Søger man f.eks. på ”lægemiddelrelaterede problemer” er der 4 hits (3 forskellige) (søgning udført 1. juli 2007), som igen ikke har ophav på et apotek. Altså er det ikke et bibliotek, der henvender sig til undersøgelser og projekter udført på apoteker. For at få sin undersøgelser publiceret, kræver det at man har skrevet en rapport, som kan indsendes.

Det har tidligere været muligt at offentliggøre grå litteratur, indenfor apoteksområdet i databasen Artfarm (13). Artfarm var en skandinavisk database for projekter i farmaceutisk praksis. Databasen omfattede referater af projekter og undersøgelser, som er blevet offentliggjort i de skandinaviske farmaceutiske tidsskrifter siden 1993. Baggrunden for at etablere databasen var, at mange skandinaviske projekter og undersøgelser udført på apotek, yderst sjældent blev offentliggjort i internationale videnskabelige tidsskrifter (13). Artfarm eksisterer ikke længere som tilgængelig database.

Som fagligt engagerede farmaceuter, med interesse for at apotekssektoren udvikler sig, ser vi det som et problem, at de faglige aktiviteter, der arbejdes med, på de danske apoteker, ikke er mere synlige.

Problemet rummer flere aspekter:

1. Hvis man gerne vil bevise, at den faglige kompetence der er på apotekerne har en betydning, er det vigtigt at udføre nogle velgennemførte projekter, der viser denne effekt. Men det er ikke bare vigtigt at udføre projekterne, det er også vigtigt at få projekterne formidlet, så det bliver synligt hvad der arbejdes med på apotekerne.
2. Hvis de projekter der udføres på de enkelte apoteker, ikke deles med andre, kan det have indflydelse på udviklingen af apotekssektoren. Idet det er tidskrævende at udtænke et projekt, og få det praktiske omkring projektet til at fungere, kan det få nogle til at lade være med at arbejde med udviklende projekter på apotekerne. Hvis man havde et sted, hvor man kunne finde inspiration, færdige projekter klar til brug på apoteket, og evt. projektskabeloner, ville det spare meget tid. Vores oplevelse er, at en barriere i forhold til at arbejde med faglige projekter på apotekerne er tid. Der er i forvejen meget travlt på apotekerne, og det er ekspedition af kunder, der prioriteres højst i det daglige. En undersøgelse om implementering af sundhedsfaglige ydelser på apotekerne i Danmark, bekræfter denne oplevelse. Her blev der identificeret 51 faktorer, der påvirker implementeringen, en af de væsentligste barrierer var netop tiden (14).
3. Hvis det var mere synligt, hvilke projekter der blev arbejdet med på apotekerne, kunne det inspirere apoteksfarmaceuterne til i højere grad at arbejde med udvikling af deres fag. Der er en masse

dygtige farmaceuter på de danske apoteker. De har en lang videnskabelig uddannelse bag sig, hvor de bliver trænet i at arbejde frem mod løsning af et problem, gennem bl.a. projektarbejde.

En mulig løsning kunne være at etablere et forum, i form af en hjemmeside, hvor man kan udveksle viden om projekter udført på apotekerne.

Den praktiske udformning

I forbindelse med Helene Agerholms masterprojekt (1), blev der etableret en hjemmeside www.apoteksudvikling.dk, hvor masterprojektet kunne formidles. Siden da er der blevet tænkt mange tanker om, hvordan hjemmesiden kan bruges i praksis.

Eftersom hjemmesiden allerede var etableret, og der var fundet et velklingende navn, ville det være oplagt at bruge den som platform til udveksling af apoteksrelevante projekter.

Projekterne skal formidles som artikler i en database. Artikelformen er valgt, fordi den er forholdsvis kort, brugervenlig, og det begrænser de skrevne informationer, til det nødvendige. Den er også tilgængelig for praktikere, der sjældent har tiden til at skrive en omfattende rapport. Ydermere er artikelformen en anerkendt måde at formidle på, og den der overvejende bruges af forskere til at formidle viden verden over.

Som supplement til artiklerne kunne det være en mulighed, at vedhæfte de praktiske arbejdsredskaber der er benyttet, f.eks. skemaer og manualer. Endvidere kunne man skrive sig på som ressourceperson på projektet, på den måde kan andre interesserede apoteker tage kontakt til personen, hvis man har konkrete spørgsmål vedrørende et projekt. Eller man kunne gennemføre ens projekter på flere apoteker.

Selve indholdet, udformningen af hjemmesiden, og artikelskabelonen skal der arbejdes videre med, gennem dette projekt.

Formål

Formålet er at få etableret et forum til formidling af faglige projekter på de danske apoteker, således at projekterne kan blive til glæde for flere, og udviklingen på de danske apoteker styrkes.

Målgruppe

Personer der arbejder med projekter inden for apotekspraksis i Danmark, som ønsker at formidle disse via hjemmesiden (brugere). Organisationer og foreninger der har tilknytning til apotekssektoren og har interesse for hvilke aktiviteter der er på de danske apoteker (interessenter).

Litteraturgennemgang

Litteraturgennemgangen vil bestå af en kort oversigt med de forskellige muligheder, der er på nuværende tidspunkt for, at offentliggøre undersøgelser indenfor apotekssektoren.

Vi har brugt vores faglige baggrund, vores erfaringer indenfor apotekspraksis, og kendskabet til forskning i apotekspraksis, som indgangsvinkel til denne gennemgang.

Farmaci (16)

"Farmaci" udgives af Danmarks Apotekerforening månedligt. Farmaci er det førende fagblad for både den faglige og den fagpolitiske debat blandt landets apotekere og branchens ansatte. Bladet har en central rolle i debatten om lægemidlernes tilgængelighed, sikkerhed og anvendelse, samt i hele den sundhedspolitiske og økonomiske interesse for lægemidler.

International Pharmaceutical Abstracts (IPA) (17)

Bibliografisk database dækkende internationale tidsskrifter indenfor farmaceutiske områder. Dækker emner som klinisk farmaci, farmaceutisk teknologi, farmaceutisk kemi, biofarmaci, farmaceutisk praksis, m.m.

PubMed (Medline) (17)

PubMed er en service som (bl.a.) giver adgang til databasen Medline. Indeholder litteraturhenvisninger (og abstracts) til internationale tidsskrifter indenfor området biomedicin. Overvejende engelsk-amerikanske tidsskrifter.

Dansk Sundhedsinstitut (12)

DSI-Bibliotekets opgave er at indsamle, registrere og formidle litteratur om sygehus- og sundhedsvæsenets organisation, struktur, kvalitet, teknologivurdering, sundhedsøkonomi, samt patientforhold og personaleforhold i Danmark og i udlandet. Beskrivelser af det danske sundhedsvæsen findes naturligvis i bøger og i artikler, men også i den 'grå litteratur' beskrives mange erfaringer og udviklingstendenser i staten, amterne og nu også i kommunerne på henholdsvis sygehuse, i administrationer, i praksis m.v.

Apotekernes dokumentationsdatabase (18)

Dokumentationsdatabasens primære formål er at sikre, at apotekssektoren til stadighed har adgang til opdateret viden om effekten af apotekspraksis, en viden som kan anvendes i samarbejdet med andre sundhedsprofessioner, myndigheder, patientforeninger og kunder. Den indsamlede viden er bearbejdet, så den både kan bruges til strategiske informationsopgaver og faglig videreudvikling.

Dokumentationsdatabasen omfatter undersøgelser, der er publiceret i internationalt anerkendte tidsskrifter eller i relevante danske tidsskrifter fra 1990 og fremefter. Der er foretaget systematiske søgninger i Medline, International Pharmaceutical Abstract, Cochrane Library og Artfarm. Endvidere er danske og nordiske rapporter over undersøgelser i apotekspraksis medtaget, i det omfang redaktørerne har haft kendskab og adgang til rapporterne.

Pharmakon (19)

Pharmakon publicerer egne undersøgelser. Man kan på deres hjemmeside finde beskrivelse af deres forsknings- og forsøgsprojekter samt de publikationer, der vedrører projekterne.

Til Pharmakons forsøgsprojekter er udviklet en lang række redskaber, som kan bruges til kvalitetsudvikling af faglig rådgivning og til evaluering af aktiviteterne. De ligger på hjemmesiden, så de er til rådighed for apoteker og f.eks. studerende og elever. De kan bruges, som de er, eller som idékatalog til videreudvikling.

Problemformulering

"Hvordan kan projekter udført på danske apoteker formidles som artikler på en hjemmeside?"

Problemstillinger

1. Hvordan skal en artikelskabelon se ud?
2. Hvordan opbygges en hjemmeside til udveksling af projekter?
3. Hvilke ønsker har fremtidige brugere til formidling af projekterne via hjemmesiden?
4. Hvordan skal økonomien bag hjemmesiden se ud?
5. Hvordan skal organisationen bag hjemmesiden fungere?

Overvejelser over projektets metoder

Dette projekt, er opstart af et nyt forum, til udveksling af undersøgelser og projekter, udført på danske apoteker. For at forummet skal få størst mulig succes, er det vigtigt, at få så meget input som muligt fra fremtidige brugere og undersøge i dybden både, hvad der findes nu af idé-udveksling af projekter, samt hvordan det foregår. Metoderne er valgt på baggrund af, at der ikke er for meget mødeaktivitet omkring udvikling af databasen, idet dette projekt ikke er tilknyttet en arbejdsplads, er det vigtigt, at det er så tidsbesparende som muligt, for ikke at projektet kvæles på grund af tidsmangel.

Litteraturstudie

Litteraturstudie er nævnt som en metode, fordi litteraturstudiet har stor betydning for den endelige udformning af hjemmesiden og forløbet af projektet. Litteraturstudiet vil bestå af:

- Søgning på internettet efter databaser til udveksling af projekter.
- En undersøgelse af form og indhold af artikler der beskriver undersøgelser og projekter.

Brugerundersøgelse om artikelskabelonen

For at sikre at artikelskabelonen er hensigtsmæssigt udformet, er det fornuftigt at få input fra fremtidige brugere og interessenter.

Brugerundersøgelsen kommer til at foregå som et spørgeskema lagt ud på hjemmesiden, her kan man udfylde spørgeskemaet og sideløbende læse artikelskabelonen. Undersøgelsen vil blive annonceret i kort fortalt hvor apotekspersonale samt ansatte i Danmarks Apotekerforening vil se den. Desuden vil der blive sendt en invitation til deltagelse i undersøgelsen til kontaktpersoner på FARMA og Pharmakon.

Brugerundersøgelsen vil blandt andet handle om formen på artiklerne, økonomien bag hjemmesiden, og hvilken interesse der er i at benytte hjemmesiden.

Personinterviews

Det personlige interview er valgt, fordi på dette tidspunkt i projektet, vil der være en rimelig god plan for, hvordan hjemmesiden skal se ud. Men det er muligt at brugerundersøgelsen har rejst nye spørgsmål der skal endeligt afklares og diskuteres.

Personinterviews kunne med fordel foretages under en FIP kongres, hvor relevante brugere, samt interessenter er repræsenteret. Det ville lette på processen ikke at skulle samle relevante personer til dag eller aftenmøder i hverdagen, og det vil være besparende i forhold til ikke at skulle sørge for lokaler. Endvidere er det muligt at finde interviewpersoner under en posterfremvisning.

Log-bog

Der føres log-bog over kontakter der er foretaget i forbindelse med projektet Referater fra møder med projektgruppen vil ligeledes indgå. Det forventes, at projektgruppen i sig selv vil bidrage med input i processen, med at få udviklet hjemmesiden, det er derfor vigtigt at få dette noteret, da det kan få betydning for resultatet af projektet.

Aktivitetsplan

Aktivitet	Uge																																			
	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50			
Revidering af projektbeskrivelse	■																																			
Litteraturstudie		■	■	■	■																															
Møde i projektorganisationen						■							■																							
Udarbejde artikelskabelon			■	■	■	■	■	■	■	■	■																									
Forberede brugerundersøgelse																																				
Brugerundersøgelse																																				
Revidering af artikelskabelon																																				
Forberede poster og præsentation																																				
Forberede personinterviews																																				
FIP samt personinterviews																																				
Bearbejde in-put fra FIP																																				
Dannelse af projektgruppe																																				
Dannelse af referencegruppe																																				
Organisationsbeskrivelse færdig																																				
Formidling af databasen																																				
Fungerende projektdatabase																																				

Risikovurdering

Der er fem risici der har betydning for projektet:

1. Gennem projektarbejdet afsløres det, at der ikke er en interesse, eller et reelt behov for www.apoteksudvikling.dk. Hvis dette er tilfældet, vil det være fatalt for projektet, men

sandsynligheden er lille, idet der allerede på nuværende tidspunkt er involveret flere personer der har vist interesse for projektet.

2. Det er ikke muligt at finde yderligere personer til at deltage i projektgruppen. Hvis ingen er interesseret i at deltage i en projektgruppe, kommer vi til at stå med projektet alene. Det gør naturligvis, at det input der kommer, bliver knap så nuanceret, men projektet kan stadig fortsætte. Det vi kan gøre, er at de personer der inviteres til at deltage i projektgruppen, selv får mulighed for at få indflydelse på, hvor meget tid der skal bruges på møderne, og hvordan kommunikationen i projektgruppen skal foregå.
3. Andre kommer på samme idé, med at etablere et forum til udveksling af projekter på apotek. Dette ville gøre dette projekt overflødigt, men sandsynligheden for at andre vil etablere et lignende forum er lille. Hvis andre var kommet på samme idé, var det nok allerede gjort.
4. Det er ikke muligt at få økonomisk støtte til projektet. Projektet kræver penge til udarbejdelse af hjemmesiden, her skal der inddrages en ekstern leverandør. Hvis der ikke kan findes penge til denne del, må www.apoteksudvikling.dk nøjes med en meget simpel platform, som vi selv kan udarbejde.
5. At vi som projektejer og projektleder bliver indisponible. Der vil være lille sandsynlighed for, at vi bliver indisponible, men det vil have stor betydning for projektet, fordi en del aktiviteter og leverancer afhænger af, at vi udarbejder disse, samt at en del af den tid der skal bruges på projektet er såkaldt interessetimer, som vi anser som en investering fra vores side, men gratis for projektet. Altså ville det kræve langt flere økonomiske ressourcer, hvis vi bliver indisponible, hvilket vil påvirke projektet i høj grad. For at mindske denne risiko er det vigtigt, at få etableret en engageret projektgruppe, der kan tage del i opgaverne.

Ressourcer og budget

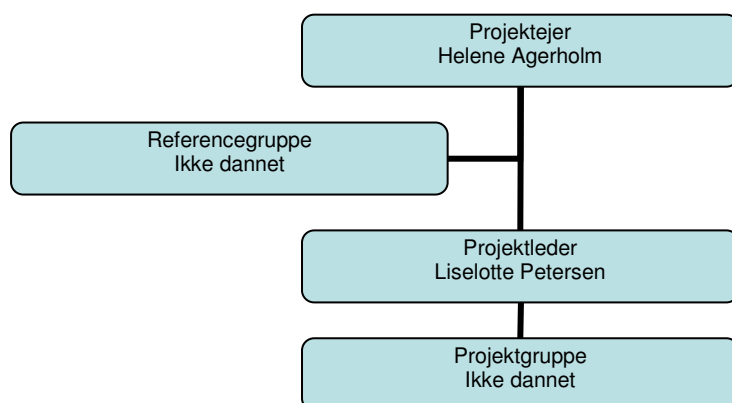
Økonomi

Projektets eksistens er i opstartsfasen baseret på frivillig arbejdskraft udført af projektejer og projektleder. Der er endnu ikke regnet på omkostningerne i forbindelse med driften. Men det er en vurdering, at det er opstartsfasen, der er meget tidskrævende.

Der er endnu ikke indhentet tilbud omkring udarbejdelse af databasen, men den første simple platform kan udarbejdes i privat regi. Det er muligt, at det senere bliver nødvendigt med en mere avanceret platform, denne vil der søges støtte til senere når det aktuelle behov kendes.

Til formidling af projektet søges støtte til rejser til FIP 2008 i Basel for to personer ca. 30.000 kr. i alt.

Projektorganisation april 2008

Andre medvirkende

Personer der skal deltage i spørgeundersøgelse via mail og personinterviews.

Øvrige ressourcer

Til IT og kommunikation bruges egne og projektgruppens personlige ressourcer. Domæne på hjemmesiden er finansieret af egne midler.

Formidlingsplan

Om www.apoteksudvikling.dk får succes, afhænger af, om der er personer, der vil formidle projekter via hjemmesiden, og om der er personer, der er interesseret i, at hente viden om projekter på apotekerne fra hjemmesiden. Derfor er formidling om hjemmesidens eksistens, og dens muligheder altafgørende for, om den vil få den tilsigtede effekt; at styrke udviklingen på apotekerne.

Målgruppen for formidlingen, er den samme som beskrevet under målgruppen for dette projekt altså; "Personer der arbejder med projekter inden for apotekspraksis i Danmark, som ønsker at formidle disse via hjemmesiden (brugere). Organisationer og foreninger der har tilknytning til apotekssektoren og har interesse for hvilke aktiviteter der er på de danske apoteker (interessenter)."

Budskabet er, at der er etableret en hjemmeside, der kan bruges til at formidle faglige projekter og undersøgelser udført på danske apoteker. Endvidere at her er der en mulighed for, at hente viden om hvad der arbejdes med på apotekerne, og hente inspiration til projekter på eget apotek.

Formidlingen skal foregå på to måder:

1. I de kilder der allerede nu bruges til at udveksle apoteksrelevant stof, eksempler: Farmaci, Bolbro info-nyt, medlem.apoteket.dk. og poster præsentation på FIP.
2. Som direkte henvendelse til udvalgte personer i Danmarks Apotekerforeningen, Det Farmaceutiske Fakultet, Pharmakon, Pharmadanmark og Farmakonomforeningen.

En vigtig del af formidlingen vil også foregå under selve projektarbejdet, hvor der involveres mange personer, både brugere og interessenter under udvikling af hjemmesiden.

Litteraturliste

1. Agerholm H. Udvikling af apoteket ved registrering af lægemiddelrelaterede problemer – Et aktionforskningsprojekt. Masterprojekt. Danmarks Farmaceutiske Universitet. Maj 2006
2. Jessen MNB, Gram-Hansen M. Kundedialogen gør en forskel. *Farmaci* 2005;9:22-23
3. Kofod S. Farmaceutisk omsorg i skranken. Farmakonforeningens Udviklingspulje's Prisopgave 2003.
4. Winther L, Sørensen EW. Implementering af farmaceutisk omsorg i skranken på Brønshøj Apotek. Del III Så langt nåede Brønshøj Apotek med registrering af lægemiddelrelaterede problemer. Pharmakon A/S og Danmarks Farmaceutiske Højskole. Maj 1999
5. Søndergaard B, Herborg H, Knudsen P, Rossing C. Evidensrapport 7. Kortlægning af lægemiddelrelaterede problemer. Version 2.1 -2006. Pharmakon august 2006
6. Dyhr I. God bredde og faglig dybde i de danske postere. *Farmaci* 2004;11:18-21
7. Dyhr I. Danske postere I Cairo. *Farmaci* 2005;11:20-23
8. Herborg H, Sørensen EW, Frøkjær B. Pharmaceutical Care in Community Pharmacies: Practice and Research in Denmark. *Ann Pharmacother* 2007;41:681-9
9. Asghari KA. Miniinformation åbner for dialog. *Farmaci* 2001;6:26-27
10. Nielsen TK. Blodsukkermåling på apoteket – nytter det? *Farmaci* 2004;2:20-21,23
11. Mogensen I, Thorup AB. "Gør det sammen" – livsstilskursus for overvægtige. *Farmaci* 2004;12:28-29
12. <http://www.dsi.dk/Biblioteket/graalitt.htm>. Adgang 1. juli 2007
13. Johansen KA, Sørensen EW. Skandinavisk database. *Farmaci* 1995;9:6-7
14. Hopp TR, Sørensen EW, Herborg H, Roberts AS. Implementation of cognitive pharmaceutical services (CPS) in professionally active pharmacies. *IJPP* 2005;13:21-31
15. <http://www.apoteksudvikling.dk/>. Adgang 1. juli 2007
16. <http://www.farmaci.dk/>. Adgang 1.juli 2007
17. <http://www.farma.ku.dk/index.php/Databaser/272/0/>. Adgang 1. juli 2007
18. <http://www.pharmakon.dk/asp/menu.asp?pageID=925>. Adgang 1. juli 2007
19. <http://www.pharmakon.dk/asp/menu.asp?pageID=1333>. Adgang 1. juli 2007